

2. Кисельова М. В. Арт-терапія в практичній психології і соціальної роботи / М. В. Кисельова. – Санкт-Петербург : Мова. – 2007. – 336 с.
3. Обухова Л. Ф. Дитяча та вікова психологія / Л. Ф. Обухова. – Москва : Тривола, 1996. – 169 с.

Науковий керівник: к.п.н., доцент Н. А. Зобенько

СПІЛКУВАННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

А. Ю. Шевчук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Налагодження міжособистісної взаємодії є важливою умовою формування особистості дітей різного віку, особливо в учнів молодшого шкільного віку. У дитячому середовищі часто виявляється відсутність умінь будувати взаємодію як з дорослими, так і з однолітками. Тому особливої уваги набуває виховання культури взаємодії, яке передбачає формування ціннісного ставлення до себе, оточуючих, Батьківщини, природи.

Актуальність статті обумовлена тим, що одним із найважливіших завдань удосконалення якості української освіти є формування особистісної готовності дітей до активного життя в суспільстві. Комунікативна компетентність посідає особливе місце в Концепції «Нової української школи» та передбачає формування культури усного та писемного мовлення як засобу вільного спілкування та самовираження.

Мета статті – визначити роль спілкування у процесі взаємодії між молодшими школярами.

Визначаючи свою методологічну позицію щодо поняття «міжособистісна взаємодія», я спиралася на позицію Б. Ф. Ломова, який виділив три рівні аналізу процесів спілкування та зазначав, що «спілкування є вищою формою взаємодії» [3, с.122].

Особливості розвитку міжособистісної взаємодії пов'язані з тим, що дитина вимушена долати багато труднощів у спілкуванні, і передусім – з однолітками. Це пояснюється тим, що діти різняться між собою культурою мовного та емоційного спілкування, індивідуально-психологічними особливостями та вихованням у сім'ї. У формуванні виникаючих у молодших школярів міжособистісних відносин вирішальна роль належить педагогу. Характер міжособистісної взаємодії учнів у першому класі формується головним чином через учителя, котрий поступово навчає дітей вступати в безпосередні контакти один з одним, а згодом – на розвиток культури мовленнєвого спілкування, засвоєння мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування – на формування комунікативної компетенції [2, с.19]. Організувати мовну діяльність дітей, озброїти їх умінням точно та образно висловлювати свої думки, почуття, відчувати переживання кожного та співчувати один одному – мета роботи кожного вчителя.

Комунікативна компетентність – це здатність вступати в комунікацію, бути зрозумілим, невимушено спілкуватися. Вона передбачає комплексне застосування мовних і немовних засобів, уміння змінювати глибину і коло спілкування, а також вміння інтерпретувати невербальні прояви інших людей. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії між учнями і є результатом досвіду спілкування між людьми [4].

Початкова школа розкриває широкі обрії для формування комунікативної компетентності молодших школярів. Головна мета мовного навчання в школі – розвиток в учнів комунікативної компетентності; одним із завдань – формування усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письма.

Вирішення вищевказаних завдань передбачає розвиток умінь спілкуватися усно і письмово. Для розвитку *усного спілкування* використовуються такі методи [2, с.21]:

1. розігрування діалогу, монологу;
2. інсценування казок;
3. усний опис картини;
4. проведення нестандартних уроків, сюжетно-рольових ігор;
5. розширення словникового запасу школярів через роботу зі словниками;
6. складання словосполучень та речень, відновлення деформованого тексту;
7. використання інтерактивних технологій: «Мозковий штурм», «Мікрофон» тощо;
8. здійснення перекладів текстів, паралельне використання двох мовних систем;
9. проведення бібліотечних уроків, підтримання постійного зв'язку з бібліотекою.

Для розвитку *уміння спілкуватися письмово* можна використати такі завдання:

10. написання запрошень, привітань, оголошень;
11. листування з ровесниками;
12. складання пам'яток щодо адекватного спілкування і відпрацювання їх із дітьми з використанням конструкції «Я вважаю», «Перепрошую», «Я певен» тощо та пам'яток: «Формули мовленнєвого етикету», «Правила спілкування» тощо;
13. написання твору.

Інтерактивне навчання дозволяє вирішити одночасно комплекс задач: розвивати комунікативні вміння та навички, допомагає встановленню емоційних контактів між учасниками процесу, забезпечує реалізацію виховних задач, оскільки змушує працювати в команді й прислухатися до думки кожного. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, спільне рішення проблем на основі аналізу обставин і відповідних ситуацій. Воно ефективно сприяє формуванню навичок та вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дозволяє вчителю стати справжнім лідером дитячого колективу.

Вчителю важливо прищеплювати молодшим школярам культуру спілкування, яка виявляється не тільки в доречному використанні формул мовленнєвого етикету, а й в умінні уважно слухати співрозмовника, призупиняти своє мовлення, щоб дати можливість висловитися іншому, а також в умінні висловити критичне зауваження у такій формі, щоб нікого не образити.

Однією із складових комунікативної компетентності є уміння долати комунікативні бар'єри, які виникають при відсутності розуміння ситуації спілкування або носять психологічний характер. Тому молодших школярів необхідно вчити інтерпретувати невербальні прояви інших людей. Доцільно знайомити дітей з «каталогом жестів» і «словником тілорухів». Важливий і візуальний контакт: частота обміну поглядами, тривалість погляду, уникання його. Слово-образ формує особистість дитини, розкріпачує і спонукає до співпраці та дружби. Завдяки дружбі діти засвоюють соціальні поняття, опановують соціальними навичками і розвивають навички спілкування [1, с.9].

Висновок. Отже, набуття навичок міжособистісної взаємодії молодших школярів з однолітками нерозривно пов'язане з спілкуванням між учасниками педагогічного

процесу. Актуальною задачею розвитку учнів на цьому віковому етапі є розвиток комунікативної компетентності. Сьогодні вчитель початкової школи повинен не тільки давати знання, уміння, навички, а, в першу чергу створювати передумови для розвитку учня як гармонійної особистості. Важливо, щоб молодші школярі набували впевненості у своїх здібностях і можливостях, у тому числі і у міжособистісній взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Колектив як чинник створення унікальної ситуації виховання особистості / І. Бех // Директор школи. – 2002. – № 6. – С. 8 – 11.
2. Зінов'єва Т. Формування ключових компетентностей учнів / Т.Зінов'єва // Директор школи. – 2005. – №42. – С.19 – 25.
3. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф.Ломов. – Москва: Наука, 2004. – 288 с.
4. Нова українська школа[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук С.А. Гаряча

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОНСТРУКТОРСЬКО-БУДІВЕЛЬНИХ ІГОР В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

А. І. Шумська

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

З виникненням нових соціальних умов розвитку, зміною способу життя, форм спілкування, інтересів, змінюється і розвиток сучасної дитини дошкільного віку. Взаємодіючи з навколишнім середовищем, діти стають більш допитливими, творчими, креативними, ініціативними, розширюють свій соціальний досвід, засвоюють систему взаємин з людьми, пізнають себе, вчаться розв'язувати комунікативні завдання. Це найяскравіше проявляється в ігровій діяльності, яка дає змогу пізнати ті сторони дорослого життя, які дитина поки не проживає реально. Можна сказати, що гра є інструментом, який дає максимальну користь дитині. Чим різноманітнішою є дитяча діяльність, то гармонійніше відбувається її розвиток, реалізуються потенційні можливості й перші прояви творчості.

Як показує практика, нині діти вимагають до себе багато уваги. Саме тому, вагому роль у процесі формування їхньої соціальної зрілості відіграє колективна творча гра, зокрема конструкторсько-будівельні ігри.

Дослідження останніх років свідчать, що конструювання є не тільки практичною творчою діяльністю, а й універсальною розумовою здатністю, що виявляється в різних видах діяльності (ігровій, мовленнєвій, зображувальній тощо) і спрямована на створення з окремих предметів, частин, елементів чогось нового – макетів, проектів, моделей (М. Безпала, С. Безпала, І. Біла, С. Галайда, Л. Гасюк, М. Губко, К. Карасьова, О. Коваленко, Т. Піроженко та ін.).

Ігри з конструктором повністю задовольняють вікові інтереси дітей дошкільного віку, про що свідчить високий рівень зацікавленості ними. Такі ігри довго не набридають через значну варіативність роботи з будівельним матеріалом, тому допомагають дошкільнятам досягнути високого рівня соціальної зрілості, адже процес конструювання сприяє спілкуванню між дітьми, побудові безконфліктних взаємин, формуванню навичок співпраці, адекватній реакції на успіхи та невдачі, самооцінці, легкому входженню у контакт дітей із дорослими тощо [5, 12-14].